

»Mladi za napredek Maribora 2020«

37. srečanje

SLOVENŠČINA V JAVNI RABI V SLOVENSKEM PORABJU

Raziskovalno področje: Slovenski jezik

Raziskovalna naloga

Avtor: BRIN NOVLJAN

Mentor: DRAGO MEGLIČ
Šola: II. GIMNAZIJA MARIBOR
Število točk: 125/ 170

Maribor, februar 2020

»Mladi za napredek Maribora 2020«

37. srečanje

SLOVENŠČINA V JAVNI RABI V SLOVENSKEM PORABJU

Raziskovalno področje: Slovenski jezik

Raziskovalna naloga

Maribor, februar 2020

KAZALO

Vsebina

KAZALO	5
1 POVZETEK	7
2 ZAHVALA	8
3 UVOD	9
3.1 Namen in cilj raziskovalne naloge.....	9
3.2 Hipoteze.....	9
3.3 Teoretično izhodišče.....	9
Splošno družbeno stanje manjšin v zgodovinskem pregledu.....	9
Jezik	12
4 METODOLOGIJA DELA	13
5 REZULTATI	15
Povzetek pogovora z go. Dončec.....	21
Krajevne table in table dobrodošlice.....	22
Drugi cestni znaki	23
Slovenščina v verskih obredih	23
6 SKLEPI	25
Proces izginjanja slovenskega jezika iz Porabja.....	25
Problematike mladega prebivalstva	26
Gospodarski potencial.....	26
Vrednotenje hipotez.....	27
Izboljšave.....	28
7 DRUŽBENA ODGOVORNOST	29
8 VIRI IN LITERATURA	30

Spletni viri	30
Literatura	30

1 POVZETEK

Slovenska pokrajina Prekmurje se je zaradi odmaknjene lege in večstoletne ločenosti od preostalih pokrajin vedno razlikovala od preostanka Slovenije. Kljub podrejenosti Ogrski in madžarizaciji so Slovenci tam ohranjali narodno zavest. Prekmurje je bilo priključeno matični domovini, slovensko Porabje pa je, kljub jezikovni homogenosti s Prekmurjem ostalo pod Madžarsko. Območje zajema vasi Gornji Senik, Dolnji Senik, Sakalovci, Slovenska ves, Števanovci, Verica-Ritkarovci, Andovci.

Pripadniki na tem območju lahko svobodno izvajajo dejavnosti z namenom ohranjanja narodne identitete ter imajo pravico do izobraževanja v svojem jeziku. Posebne organizacije skrbijo za upoštevanje teh pravic. Kako pa se to izraža v praksi? Je slovenščina v javni rabi enakovredno zastopana? To želimo izvedeti v tej raziskovalni nalogi.

Do podatkov bomo prišli s terenskim delom, preučili bomo praktične primere javne rabe slovenskega jezika v Porabju in ocenili, ali je slovenski jezik enakovreden madžarskemu.

2 ZAHVALA

Iskrena hvala mentorju za predloge, strokovne napotke in potrpežljivost pri pripravi raziskovalne naloge.

Zahvaljujem se tudi gospe Ibolyi Dončec Merkli za predstavitev in razlago stanja slovenskega jezika v Porabju.

Zahvaljujem se tudi gospe Andrei Kovač, ki je ovrednotila ugotovitve tega raziskovalnega dela in predstavila principe šolskega sistema na območju slovenskega Porabja.

Hvala tudi staršem, za tehnično podporo pri izvedbi terenskega dela raziskovalne naloge.

Posebna zahvala tudi šolskemu knjižničnemu osebju za pomoč pri iskanju gradiva.

3 UVOD

Želimo raziskati, kakšen je položaj slovenskega jezika v javni rabi na območju slovenske narodne manjšine v Porabju na Madžarskem, in sicer v krajih Sakalovci, Gornji Senik, Dolnji Senik, Monošter in Slovenska ves, Verica-Ritkarovci, Andovci, Otkovci in Števanovci. Predvidevamo, da je slovenščina kot uradni jezik okolja uveljavljena na vseh področjih javne rabe: da so tudi v slovenščini vsi krajevni napisi, uradne oznake in nazivi, oglasi in uradna besedila.

3.1 Namen in cilj raziskovalne naloge

Z raziskovalno nalogo želimo preveriti, kakšno je stanje slovenskega jezika na območju slovenskega Porabja. Zanimajo nas vzroki za izginjanje slovenske narodne identitete in posledično tudi slovenske besede s tega področja.

3.2 Hipoteze

Hipoteza 1: Slovenščina je v sredstvih javnega sporočanja zastopana v enaki meri kot madžarščina.

Hipoteza 2: Vpliv in prisotnost slovenskega jezika sta v krajih, ki so bližje slovenski meji, izrazitejša kot v krajih, bolj oddaljenih od nje.

Hipoteza 3: v Monoštru je bolj čutiti vpliv nemškega kot slovenskega jezika.

Hipoteza 4: Delež slovenskega prebivalstva vpliva na prisotnost slovenščine v javni rabi v kraju.

3.3 Teoretično izhodišče

Splošno družbeno stanje manjšin v zgodovinskem pregledu

Narodne manjšine na Madžarskem žive v marginalnih in večinoma podeželskih območjih države, zato so bile v preteklosti močno izpostavljene asimilaciji oziroma stapljanju, njeni

pripadniki pa so si prizadevali za homogenost z nastajajočo sodobno Madžarsko. Oblike vertikalne mobilnosti, na primer selitve v večja mesta, visokošolsko izobraževanje, poroka ali zaposlitev izven manjšinske skupnosti, so pripomogle k pospešeni asimilaciji (Dobos 2016, str. 4). K upadu obsega narodnih skupnosti na Madžarskem so dodatno pripomogle še zgodovinske travme, državne ideologije in pravila, madžarizacija¹ ter transformacija madžarske družbe in gospodarstva v 20. stoletju.

Madžarska politika je v času od druge polovice 19. stoletja do prve svetovne vojne izvajala pospešeno asimilacijo nemadžarskih narodov – vendska teorija – Slovenci na Madžarskem so posebna etnija s posebnim starim jezikom, ki naj bi bil eno od slovenskih narečij. Teorija je bila naravnana politično, z njo pa so želeli Slovence med Muro in Rabo pomadžariti in tako preprečiti, da bi se ta etnična skupin povezovala z matičnim jedrom.

Po 1. svetovni vojni je bilo Prekmurje priključeni Kraljevini SHS, slovensko etnično ozemlje v Porabju pa je bilo s saintgermainsko in trianonsko pogodbo razdeljeno med Avstrijo in Madžarsko. Madžarska država v tem času narodnim manjšinam ni posvečala pozornosti. Naziv Vend je postal psovka in je zelo žaljiv še danes (Gider K. (2009). Porabje nekoč in danes, Svet in ljudje, 17(3), 31).

Zaradi diskriminacije pripadnikov manjšinskih skupnosti južnih Slovanov ob izključitvi Jugoslavije iz Kominforma v petdesetih letih 20. stoletja jih je državo veliko zapustilo. Razlog za diskriminacijo je bila predvsem sovražnost Madžarov do Jugoslavije (Dobos B. (2016), str. 4).

Popolni odpravi pouka v slovenskem jeziku in zapori meje pa je sledila sprememba ustave leta 1972, ko je slovenska manjšina ponovno dobila možnost rabe maternega jezika. Velik napredek za slovenski jezik je pomenilo 25 minut slovenskega programa na teden na Radiu Győr leta 1979 (Gider K. (2009). Porabje nekoč in danes, Svet in ljudje, 17(3), 30).

Korenitejše spremembe so se začele konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let ob prehodu iz prejšnje ureditve v nov demokratični sistem. Spremembe je bilo moč čutiti na vseh družbenih področjih, pozitivno pa so vplivale tudi na narodne manjšine.

V devetdesetih letih je bil vzpostavljen Urad za narodne in etnične manjšine z Odlokom za usklajevanje vladnih nalog v povezavi z narodnimi in etničnimi manjšinami, živečimi na

¹ Madžarizacija – uveljavljanje madžarske kulture in jezika med prebivalci Prekmurja – v tem času je bil slovenski jezik izključen iz slovenskih uradov in šol (<https://www.prekmurjevsrcu.si/o-prikljucitvi>).

Madžarskem (34/1990). Urad za manjšine je neodvisna vladna organizacija, ki deluje pod nadzorom ministra za pravosodje. Razdeljena je na več divizij, slovenska manjšina spada v Hrvaško-slovensko divizijo (Hungary (1999), str.18).

Sprejetje Zakona o narodnih in etničnih manjšinah na Madžarskem (1993) je omogočilo ustanavljanje manjšinskih samouprav v slovenskih naseljih in Državne slovenske samouprave s sedežem na Gornjem Seniku in s podružnico v Budimpešti. Sistem manjšinskih samouprav je bil ustvarjen z namenom zagotavljanja kulturne avtonomije manjšin in spodbujanja k upravljanju kulturnih in izobraževalnih institucij ter medijev tako na lokalni kot na državni ravni (<https://www.gov.si teme/slovensci-na-madzarskem/>).

V prizadevanju, da bi privabili pozornost javnosti in razvili družbeno atmosfero, prijazno manjšinam, je madžarska vlada razglasila dan, ko je bila na Madžarskem leta 1995 sprejeta izjava Združenih narodov o pravicah pripadnikov narodnih, etničnih, verskih in jezikovnih manjšin, kot dan manjšin (Hungary (1999), str.18).

Položaj narodnosti je preuredil ustavni zakon o pravicah narodnosti, sprejet konec leta 2011. Ta ne vključuje več manjšin, temveč narodnosti (Dobos B. (2016), str. 18).

Leta 1990 je bila v Porabju ustanovljena Zveza Slovencev na Madžarskem, sedež ima v Monoštru, ukvarja pa se z razvojem in vzdrževanjem dejavnosti, ki so pomembne za slovensko identiteto. Leta 1991 je pričel izhajati tednik Porabje, leta 1992 pa je s prenosom začela tudi televizijska oddaja Slovenski utrinki. Porabski Slovenci pa imajo od leta 2000 tudi svoj radio, Radio Monošter (<https://www.rtv slo.si/prekmurje/porabje/porabje-samosvoj-koscek-zemlje-kjer-kljub-vsemu-se-zivijo-slovensci/479500>, prid. 1. 2. 2020).

Za ohranjanje materinščine je posebej pomembno izobraževanje. Preko otrok se namreč v prihodnost prenaša materinščina in ohranja slovenska kultura. Državna slovenska samouprava ima tukaj pomembno vlogo, saj upravlja z dvojezičnimi šolami v Gornjem Seniku in v Števanovcih.

Jezik I

Aktualen odnos Madžarske do jezika manjšin, ki živijo na njenem območju, je naravnan tako, naj država štiti svoj materni jezik, spoštuje pa ostale.

Leta 2012 je bil sprejet Zakon o pravicah narodnosti na Madžarskem. V 5. in 6. členu 2. poglavja so zapisane pravice pripadnikov narodnostnih skupnosti glede uporabe jezika:

- v civilnih in kazenskih postopkih ter v administrativnih postopkih je pripadnikom zagotovljena raba materinščine;
- člani parlamenta, ki pripadajo narodnostnim skupnostim, lahko uporabljajo svoj materni jezik v parlamentu;
- člani narodnostne samouprave lahko uporabljajo materni jezik v odborih predstavnikov lokalnih samouprav; če je bil govor le v jeziku narodnosti, bo v zapisniku sestanka prevod v madžarski jezik;
- kjer delež narodnostnega prebivalstva dosega 20 %, mora na zahtevo lokalne narodnostne samouprave, ki je zadolžena za to območje, občina zagotoviti, da:
 - a) se odloki in obvestila objavijo tako v maternem jeziku narodnosti kot v madžarščini,
 - b) so obrazci v javni administraciji na voljo tudi v maternem jeziku narodnosti,
 - c) so v isti obliki in z isto vsebino imena javnih uradov in agencij, zadolženih za javno upravo, zapisana tudi v maternem jeziku narodnosti,
 - d) napisi in znaki, ki prikazujejo imena krajev in ulic, prikazujejo tudi tradicionalna narodnostna imena z isto vsebino in v isti obliki kot imena v madžarskem jeziku;
- kjer delež narodnostnega prebivalstva dosega 20 %, se mora na zahtevo lokalne narodnostne samouprave za potrebe javnega sektorja zaposliti tudi osebo, seznanjeno z maternim jezikom narodnosti, ki je kvalificirana za delo na tem področju;
- kjer delež narodnostnega prebivalstva dosega 10 % in ima lokalno narodnostno samoupravo, lahko od lokalnega ponudnika medijskih storitev zahteva, da ta zagotovi redne narodnostne programe za potrebe vzdrževanja stikov pripadnikov narodnosti s svojim maternim jezikom. To določilo velja tudi za lokalne tiskovne agencije, ki jih

slika 1: Mejni prehod v Andovcih, tabla, ki naznanja prihod v slovensko Porabje, 18. 1. 2020.

financirajo občine (Act CLXXIX on the Rights of Nationalities. (2012). Act on the Rights of Nationalities of Hungary, čl. 6).

4 METODOLOGIJA DELA

18. januarja 2020 smo izvedli terensko raziskovalno delo na področju Porabja. Predmet raziskovanja so bila v gričevnatem delu Porabja razložena naselja Andovci, Števanovci, Verica – Ritkarovci in Gornji Senik, v ravninskem delu pa gručasta naselja Dolnji Senik, Slovenska ves in Sakalovci ter mesto Monošter, ki sicer ni slovensko, ampak je imelo v preteklosti

Slika 2: zemljevid slovenskega Porabja z okolico, pridobljeno 3. 2. 2020 s:
http://hd.anali-pazu.si/sites/default/files/Anali_PAZU_HD2_1_Josipovic.pdf

pomembno vlogo kot upravno in gospodarsko središče Porabja. Obiskali smo tudi Festival pogač in vina – srečanje skupnosti porabskih Slovencev v Gornjem Seniku, kjer smo opravili kratek intervju z gospo Ibolyo Dončec, predsednico Kulturnega društva Avgust Pavel in voditeljico televizijske oddaje Slovenski utrinki. Prijazno je razložila, s čim se društvo ukvarja, kakšen je položaj porabskih Slovencev danes in kakšen je bil v preteklosti.

V vsakem izmed osmih naselij smo se osredotočali na pisna sredstva javnega sporočanja. Pregledali in slikovno dokumentirali smo prisotnost krajevnih tabel in drugih cestnih označb v obeh jezikih, obvestil krajevnih skupnosti in cerkvenih (farnih) skupnosti. Iskali smo tudi

prisotnost dvojezičnosti pri voznih redih javnega prevoza, naslovih raznih javnih ustanov in drugih opozorilnih ali usmerjevalnih znakih.

V središču slovenskega Porabja, Monoštru, smo se zadržali malo dlje časa, saj smo tam obiskali tudi nekaj poslovnih obratov (trgovina, gostinski lokal), Slovenski center Lipa in pa mestno pokopališče. Preverili smo, ali zaposleni v katerem izmed teh poslovnih obratov govorijo slovensko in pa prisotnost slovenskih priimkov in priimkov slovenskega izvora na nagrobnih kamnih.

Najboljši pokazatelji položaja slovenščine v teh krajih so obvestila na oglasnih deskah krajevnih skupnosti (lokalnih samouprav) ter splošna obvestila, ki zadevajo tamkajšnje prebivalce (avtobusni vozni redi, odpiralni časi zdravstvenih ustanov), ker se v primeru, da delež Slovencev presega, na zahtevo narodnostne skupnosti po zakonu morajo zapisati v obeh jezikih.

Kot pokazatelji položaja slovenskega jezika pa so manj verodostojne razne table o zanimivostih in značilnostih naselja, table o pohodniških poteh in drugih znamenitostih. Te so namreč namenjene predvsem turistom in obiskovalcem iz Slovenije (in tudi Avstrije), za lokalno prebivalstvo pa ne igrajo pomembne vloge. Nedavno je bila za postavitve mnogih tabel in obvestil zaslužna Evropska unija, ki je z različnimi projekti oživljanja podeželja in spodbujanja turizma to območje želela narediti turistično atraktivno.

V sklopu raziskovalnega dela smo opravili tudi pogovor z gospo Andreo Kovač, predsednico Občnega zbora Zveze Slovencev na Madžarskem, ki je revidirala hipoteze in njihovo vrednotenje ter ugotovitve potrdila.

Med raziskovanjem smo v avtu poslušali Radio Monošter, katerega program je dal neposredni vpogled v delovanje enega izmed slovenskih medijev na tem področju. Z istim namenom smo si ogledali tudi dve oddaji Slovenskih utrinkov. Arhiv je dostopen na spletu na povezavi: <https://4d.rtv slo.si/oddaja/slovenski-utrinki-oddaja-madzarske-tv/84> (pridobljeno: 1. 2. 2020).

5 REZULTATI

Že kmalu po prihodu na madžarsko stran meje v vas Andovci, ki je bila prvi postanek na raziskovanju, je postalo jasno, da bo majhna verjetnost, da bomo hipotezo o enakovrednosti obeh jezikov lahko potrdili. Gre za najmanjšo slovensko vas v Porabju, ki je bila prvič omenjena leta 1538 (Gider K. (2009). Porabje nekoč in danes, Svet in ljudje, 17(3), str. 34). Andovci se srečujejo s pospešenim izseljevanjem slovenskega prebivalstva. Vas je sicer zelo lepo urejena, toda ne daje občutka, da v njej živi slovensko prebivalstvo. Krajevna tabla je dvojezična, z izjemo table na stavbi Porabskega kulturnega in turističnega društva Andovci, neuradne vaške table, ki izreka dobrodošlico, ter pohodniških smerokazov, postavljenih v sklopu evropskega spodbujanja teritorialnega sodelovanja Interreg: Slovenija – Madžarska, pa so ostali javni napisi samo v madžarskem jeziku. To vključuje naslove ulic, odpiralni čas gostinskega obrata, vabilo na nekakšno prireditev, obvestilo krajevne skupnosti, najbolj pa nas je presenetil oziroma bolje povedano šokiral znak prepovedi kajenja, ki je bil zapisan v kar petih jezikih, vključno s francoskim in ruskim(!), le v slovenščini ne. Avtobusni vozni redi tako v Andovcih kot v drugih krajih vključujejo še angleški prevod. V bližini naselja je naravovarstveno zavarovano območje Črne mlake², ki

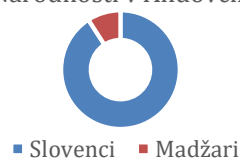

Slika 3: Andovci, krajevna tabla, 18. 1. 2020

Slika 4: Andovci, prepoved kajenja, 18. 1. 2020

Graf 1 : Narodnosti v Andovcih (2009)

² Črne mlake – naravovarstveno zavarovano območje – prabarje, v katerem so nekateri redke rastlinske in živalske vrste (Gider K. (2009). Porabje nekoč in danes, Svet in ljudje, 17(3), str. 34)

je dom nekaterim redkim rastlinskim in živalskim vrstam. Tabla, ki opisuje to zavarovano območje, je delno prevedena v slovenski in nemški jezik.

V Števanovcih je položaj slovenščine v javnih zapisih podoben. Glavna krajevna tabla in dobrodošlica sta dvojezični, ostali krajevni znaki in smerokazi pa so samo v madžarščini. Izjema je smerokaz za hotel in pošto, ki ima poleg madžarskega zapisa tudi manjši, slovenski zapis. Pomembno zbirališče prebivalcev vasi je cerkev, posvečena cisterijanskemu opatu sv. Štefanu Hardingu iz leta 1786 (Gider K. (2009). Porabje nekoč in danes, Svet in ljudje, 17(3), str. 34), zato smo si ogledali tudi tablo z obvestili na njenem vhodu. Obvestila so samo v madžarščini, opazili pa smo nekaj priimkov slovenskega izvora na sporedu maš za pokojne (Szukicz – Sukič, Krajczar – Krajcar). Prav tako je samo v madžarščini tudi opozorilo oziroma navodilo za uporabo tamkajšnjega otroškega igrišča. Tabla z glavnimi informacijami pri pošti

Slika 3: Števanovci, cerkev sv. Štefana,
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/52/Stevanovci1.JPG/450px-Stevanovci1.JPG>

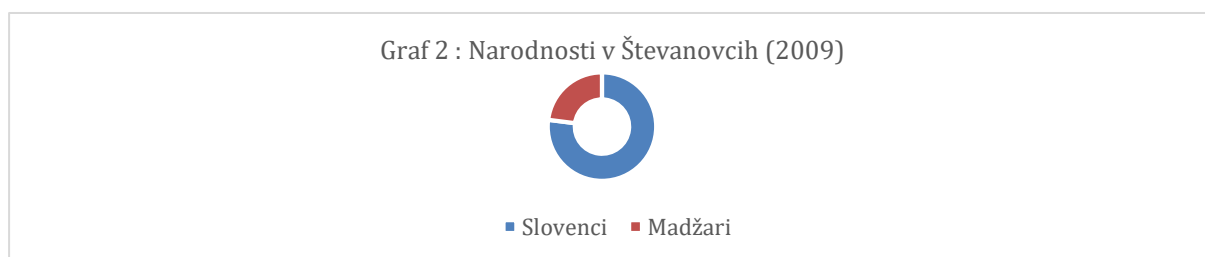

Slika 4: Števanovci, tabla z informacijami o pošti, 18. 1. 2020

Slika 5: Števanovci, stavba Državne slovenske samouprave, 18. 1. 2020

je bila tudi v celoti madžarska. Na vaški ustanovi, katere upravljalec je Državna slovenska samouprava, sta izobešeni tako madžarska kot slovenska zastava.

Naselje Verica – Ritkarovci je razložena gričevnata vasica, prvič omenjena leta 1387. V zgodovini so naselji Verica in Ritkarovci večkrat združili in ločili. Ker sta naselji vsako v svoji dolini, imata različni inačici porabskega govora (Gider K. (2009). Porabje nekoč in danes, *Svet in ljudje*, 17(3), str. 34). Kljub neposredni bližini slovenskega ozemlja je v naselju bilo opaziti najmanj sredstev javnega sporočanja v slovenskem jeziku. V obeh jezikih so bili krajevna tabla, naslov oglasne deske pri stavbi občine (vsi oglasi so bili samo v madžarskem jeziku) in delovni časi zdravstvenega doma. Delovni čas občine je zapisan samo v madžarščini.

ORVOSI RENDELŐ Zdravniška ordinacija Dr. Ocskay Márton József Háziorvos / Zdravnik			
Rendelési idő / Obratovalni čas			
Apátiútfálya / Slovenjci	Kétféltty / Ritkarovci	Orfalu / Andorovi	
Hétfő / Ponedeljek	8.00 - 10.00	10.00 - 11.00	
Kedd / Torsok	14.00 - 16.00	13.00 - 14.00	
Szerda / Sreda	8.00 - 10.00		
Csütörtök / Četrtek	8.00 - 11.00	11.00 - 12.00	
Péntek / Petak	8.00 - 11.00		
Központi Ügyelet Szentgotthárd / Centralno dežurstvo Monošter			
Hétköznapokon / Delovni dan: 16.00 - 7.30-ig Hétfőre: Péntek - Hétfő 13.30-7.30-ig			
Telefon: 94/380-094			
Rendelő Apátiútfálya - 94/ 536-013 Szegedvár: 94/ 388-077, Mobil: 66 20 9 237776			

Slika 6: Verica – Ritkarovci, delovni čas zdravstvene ustanove, 18. 1. 2020

Graf 2 : Narodnosti v Verica – Ritkarovcih (2009)

Monošter velja za gospodarsko in kulturno središče Porabja in je bil v preteklosti za porabske Slovence pomemben predvsem zaradi potreb po delavcih pri obdelovanju zemlje. To je v preteklosti spodbudilo tudi nastanek slovenskih naselij na obrobju mesta. V Monoštru imajo sedež tudi pomembna društva in ustanove, ki zadevajo slovensko narodnost. Mesto samo po sebi

Slika 4: Monošter, Slovenski center Lipa, <https://radio.ognjisce.si/images/cache/640x360/crop/images/%7Ccms-image-000023047.jpg> (prid. 2. 2. 2020)

razen krajevnih tabel nima nobenih javnih napisov omembe vrednega pomena v slovenskem jeziku. Geografsko gledano je mesto bližje Avstriji kot Sloveniji, saj leži praktično ob avstrijsko-madžarski meji. Vpliv bližine Avstriji je več kot očiten. Odpiralni časi, naslovi ulic, nazivi poslovnih obratov, obvestila, navodila (za uporabo parkomata), oglasi za nepremičnine, jedilni listi in ceniki so pogosto zapisani v madžarskem in nemškem jeziku. Če niso zapisani v obeh,

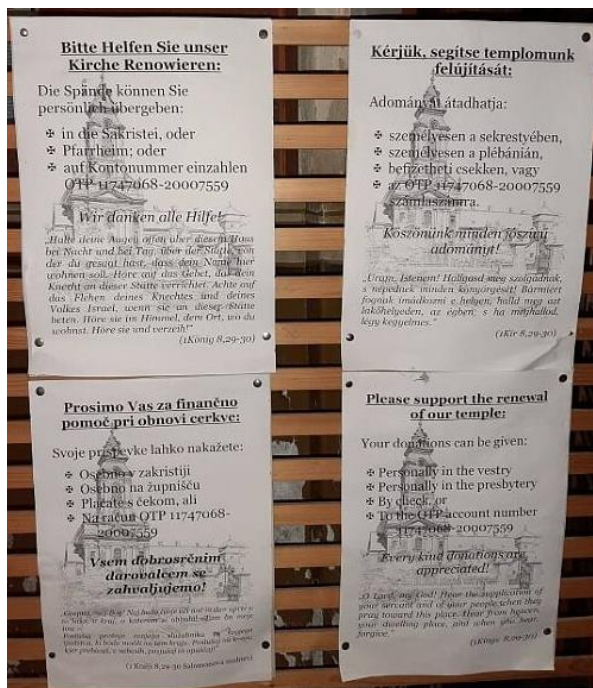
prevladuje madžarščina. V eni izmed trgovin smo iskali prisotnost slovenščine na raznih deklaracijah artiklov, tablah ... Ugotovljeno je bilo, da deklaracij v slovenščini ni, razen na nekaterih izdelkih, ki so namenjeni trgom več držav, med njimi tudi slovenskemu. Tudi na oddelku s časniki in z revijami ni sledi o slovenskem čtivu. Prodajalke v trgovini niso bile sposobne osnovnega dialoga v slovenskem jeziku. Kasneje smo poskusili še v enem gostinskem obratu v središču mesta, a so nam tudi tukaj na vprašanje, ali govorijo slovensko, le nerodno odkimali. Nekoliko več prisotnosti slovenskega

Slika 7: Monošter, dvojezična tabla 'zaprto', 18. 1. 2020

jezika je bilo pričakovano od Slovenskega kulturno-informativnega centra Lipa. V njegovih prostorih deluje kar nekaj slovenskih organizacij, in sicer Zveza Slovencev na Madžarskem (ustanovljena leta 1990), uredništvo časopisa Porabje, porabski Radio Monošter. (<https://ljnovice.si/2017/10/17/1147/>, prid. 1. 2. 2020). V sklopu centra delujeta tudi restavracija in hotel z 22 sobami. Res je, da je naziv centra dvojezičen, dvojezični so tudi razni napisi v recepciji, malenkost pa je presenetilo dejstvo, da receptorka ne govori slovensko. To bi se nekako res spodobilo, glede na to, da gre za slovenski center. Tudi jedilni list tamkajšnje restavracije je zapisan le v madžarskem jeziku. No, cenik pijače je vseeno v obeh jezikih. Monoštrska baročna cerkev ima tudi, tako kot tista v Števanovcih, vsa obvestila le v madžarščini, le da je tukaj prisotna še prošnja za prostovoljni prispevek pri obnovi cerkve v kar štirih jezikih, med drugim tudi v slovenskem.

Slovenska ves je naselje, ki od leta 1983 spada pod Monošter. Gre za obcestno naselje, ki je neke vrste podaljšek Monoštra, zato je vloga slovenščine v javni rabi zanemarljiva, je pa krajevna tabla dvojezična.

Slika 8: Monošter, prošnja za prostovoljni prispevek, 18. 1. 2020

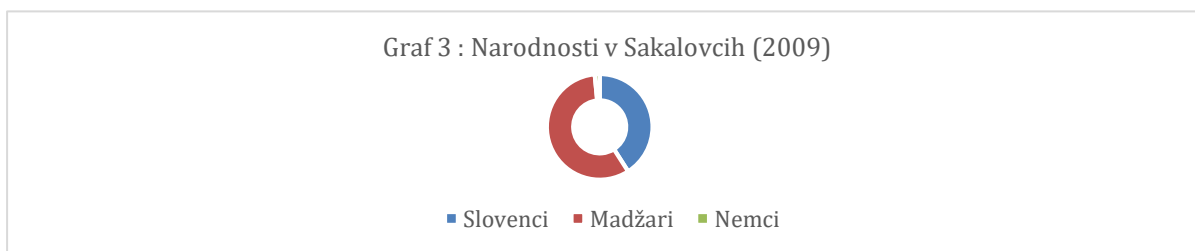

Slika 9: Monošter, nepremičninski oglasi, 18. 1. 2020

Sakalovci so gručasto naselje, v katerem so tudi predstavniki romske skupnosti. V času železne zavese je bilo naselje najzahodnejša točka Madžarske (Gider K. (2009). Porabje nekoč in danes, *Svet in ljudje*, 17(3), str. 33). Na začetku naselja nas pozdravita dvojezična tabla ter tabla dobrodošlica v obeh jezikih. V naselju sta kulturni in gasilski dom, oba imata naziv v obeh jezikih. V bližini gasilskega doma je večnamenska stavba s trgovino in z gostinskim obratom. Naziva obeh sta le v madžarskem jeziku. Prav tako so samo v madžarskem jeziku smerokazi in imena ulic.

Slika 10: Sakalovci, dvojezični napis na gasilskem domu, 18. 1. 2020

V Dolnjem Seniku je v primerjavi s Slovensko vesjo stanje slovenskega jezika boljše. Na začetku nas poleg krajevne table pričaka še tabla dobrodošlica, ki nas pozdravlja poleg madžarščine in slovenščine tudi v nemškem jeziku. Nazivi gasilskega doma (napis v slovenščini ima precej manjše črke), trgovine in občine so dvojezični. Pri slednji zmoti le to, da sta na pročelju prisotni le madžarska in evropska zastava. V naselju je tudi vrtec s slovenskim imenom – Pravljični otok.

Slika 11: Dolnji Senik, napis na vaškem vrtcu, 18. 1. 2020

Graf 3 : Narodnosti v Dolnjem Seniku (2009)

Gornji Senik po naših opažanjih še najbolj ohranja slovenski jezik v javnih napisih. Gre namreč za največjo slovensko vas na Madžarskem. Leži v manjši dolini med Janoševim bregom in Grebenščakom. Tako kot drugod tudi tu stoji krajevna tabla, ki ji dela družbo tudi tabla dobrodošlica. Na vaškem pokopališču je pokopan župnik Jožef Košič³, tamkajšnji župnik, ki je napisal več slovenskih knjig. Njegov nagrobnik je zapisan le v madžarščini. V naselju Gornji Senik obratuje tudi Slovenska vzorčna kmetija, ki spodbuja gospodarski razvoj slovenske skupnosti v madžarskem Porabju. S kmetijo upravlja Razvojna agencija porabskih Slovencev

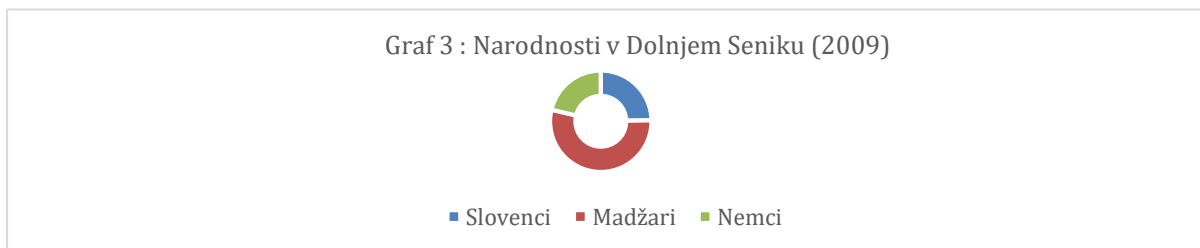
Slika 12: Gornji Senik, dvojezični napis na večnamenski stavbi, 18. 1. 2020

Slovenska krajina. Imeli smo srečo, saj je bil ravno na dan raziskovanja Porabja na tej kmetiji organiziran Festival vina in pogače. Priložnost smo izkoristili za pridobitev vpogleda v

³ Jožef Košič – prekmurski pisatelj, rojen leta 1788. Živel je najprej v Dolnjem, nato pa se je 1829 preselil na Gornji Senik, kjer je župnikoval do smrti. Napisal in prevedel je več besedil in knjig v slovenskem jeziku (slovnico, knjigo o primernem vedenju, cerkvene pesmi) (<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi294754/>, pridobljeno 29. 1. 2020).

družabno življenje onkraj meje živečih Slovencev, ki se pri raznih dejavnostih (v tem primeru kmetijskih) družijo in povezujejo.

Na dogodku je bila tudi gospa Ibolya Dončec, poznana predvsem po svoji voditeljski vlogi pri oddaji Slovenski utrinki, ki jo prenašata tako slovenska kot madžarska nacionalna televizija. Njena prisotnost je bila za potrebe raziskovalnega dela več kot dobrodošla in koristna, zato smo z njo opravili kratek intervju.

Povzetek pogovora z go. Dončec

V pogovoru z gospo Dončec, dne 18. 1. 2020, je beseda tekla predvsem o sistemu lokalnih in narodnostnih samouprav. Razložila je, da je v lokalni samoupravi pet predstavnikov, tako slovenskih kot madžarskih. Oboji zagovarjajo interes svoje narodne skupine, ki jo zastopajo. V narodni samoupravi pa so samo slovenski predstavniki, ki skupnosti zagotavljajo sredstva na raznih razpisih in natečajih. Slovenska in madžarska država podpirata ohranjanje slovenstva v šolstvu oziroma izobraževanje predvsem z zagotovitvijo lastnega razreda, v primeru da so več kot trije učenci pripadniki slovenske narodnosti (madžarska država), in z zagotavljanjem učiteljev iz Slovenije za pouk na dvojezičnih šolah na Madžarskem (slovenska država).

Ob raziskovanju Porabja se je porodilo tudi vprašanje, zakaj so razna obvestila in sporočila na javnih mestih večinoma v madžarskem jeziku. Razložila je, da predvsem zaradi tega, ker velik delež porabskih Slovencev predstavlja predvsem staro prebivalstvo, ki pa je v slovenščini slabše funkcionalno pismeno in zaradi raznih vplivov iz preteklosti bolje razumejo madžarščino.

Slika 13: Časopis Porabje, <https://img.yumpu.com/13014642/1/500x640/casopi-s-slovencev-na-madzarskem-porabje.jpg> (prid. 1. 2. 2020)

Gospa Dončec je povedala tudi, da je bilo napisov v slovenščini pred 25 leti opazno več in da postopoma izginjajo. Izginjanje slovenske kulture s tega območja zavirajo mediji v slovenskem jeziku: Radio Monošter, časopis Porabje in pa televizijska oddaja Slovenski utrinki, ki porabske Slovence obveščajo o novostih in dogodkih na tem območju.

Krajevne table in table dobrodošlice

Krajevne table so najočitnejši pokazatelj, da v naselju živijo tudi predstavniki slovenske narodnosti. Prav iz tega razloga so v dvojezični obliki prisotne v vseh obiskanih naseljih. Zanimivo je, da so v obeh jezikih table le za začetek naselja, table za konec naselja pa so samo v madžarščini.

Slika 14: Verica – Ritkarovci, krajevna tabla ob vstopu, 18. 1. 2020

Slika 15: Verica – Ritkarovci, krajevna tabla ob izstopu, 18. 1. 2020

Slika 16: Dolnji Senik, krajevna tabla ob vstopu, 18. 1. 2020

Slika 17: Dolnji Senik, krajevna tabla ob izstopu, 18. 1. 2020

Table dobrodošlice so prav tako zelo očiten znak, da je naselje tudi slovensko. Poleg tega da vključujejo dvojezično ime naselja, vključujejo tudi pozdrav v obeh jezikih. V nasprotju z

Slika 18: Števanovci, dvojezična tabla dobrodošlica, 18. 1. 2020

Slika 19: Dolnji Senik, dvojezična tabla dobrodošlica, 18. 1. 2020

Slika 40: Andovci, dvojezična tabla dobrodošlica, 18. 1. 2020

uradnimi krajevnimi tablami si vsako naselje krajevno tablo oblikuje po svoje. Prav tako se od krajevnih razlikujejo po pogostosti, medtem ko so bile dvojezične krajevne table prisotne povsod, so bile table dobrodošlice prisotne samo v petih naseljih (Andovci, Števanovci, Gornji in Dolnji Senik ter Sakalovci)

Drugi cestni znaki

Ugotovljeno je bilo, da je uradna prometna signalizacija (opozorila, pripisi cestnim znakom, imena ulic) samo v madžarskem jeziku. Izjema so prometni znaki na območju mejnega prehoda in imena ulic v Gornjem ter Dolnjem Seniku.

Slika 21: Andovci, znak za omejitev hitrosti s pripisom v madžarščini, 18. 1. 2020

Slika 22: Andovci, smerokaz v madžarskem (slovensko je zapisan samo kraj Budinci na slovenski strani meje), 18. 1. 2020

Slovenščina v verskih obredih

Cerkev je v zgodovini imela velik pomen pri ohranjanju slovenskega jezika. Ker je družba slovenskega Porabja podeželska, ima v življenjih tamkajšnjih prebivalcev pomembno vlogo. Splošno je znano, da je prebivalstvo s podeželja vernejše kot prebivalstvo iz mesta. Njegove vrednote in pogledi na svet temeljijo na Svetem pismu. S Cerkvijo je povezanih veliko praznikov in običajev, ki so razlog za druženje, in s tem pomagajo ohranjati jezik. V preteklosti je tudi območje današnjega Porabja v 16. stoletju zajel val protestantskega gibanja. V tistem času je bil vpliv katoliške cerkve oslabil, zato se je vpliv protestantske cerkve (predvsem v obliki luteranstva in evangeličanstva) lahko obdržal do konca 17. stoletja. Da so protestantski verski obredi potekali v slovenskem jeziku, potrjuje dejstvo, da je bila v tistem času natisnjena

protestantska knjiga *Agenda Vandalica* (Slovenski obrednik), ki je bila namenjena utrditvi nove vere na področju Prekmurja in Porabja. O prisotnosti slovenskega jezika na tem področju v tistem času pričajo tudi vizitacijski zapiski, v katerih lahko zasledimo slovenske priimke med evangeličanskimi pastorji (Medvedovič v Gornjem Seniku, Bencak v Dolencih). Protireformacija je območje zajela v devetdesetih letih 17. stoletja, ko so vse župnije, ki so vključevale vasi današnjega Porabja, prešle v roke katoliških duhovnikov (Munda Hirnök K., 2000, str. 169–173). Katoliška veroizpoved se je tako ohranila do danes. O vlogi Cerkve nekoč in danes smo se pozanimali pri gospe Ibolyi Dončec, ki je položaj slovenskega jezika v Cerkvi opisala takole:

“Do konca XX. stoletja so bile maše le v slovenščini. V dveh večjih porabskih vaseh sta versko dejavnost opravljala duhovnika János Kúhar (do leta 1987) na Gornjem Seniku in Lajos Markovics (do leta 1981) v Števanovcih. Ko sta duhovnika umrla, se je v cerkvi začela božja beseda širiti v madžarščini. Da se slovensko bogoslužje ne bi popolnoma izgubilo iz porabskih cerkva, je na Gornji Senik prihajal maševat Ivan Champlin iz Martinja, ki je bil od leta 1993 do 2001 neuradni kaplan za Slovence na Gornjem Seniku. V tem času se je v Števanovcih le očenaš molil v slovenskem jeziku, občasno pa se je zapela kakšna slovenska cerkvena pesem. Med letoma 2001 in 2010 je imelo Porabje svojega

Slika 25: Gornji Senik, spomenik slovenskemu duhovniku Janošu Kúharju, 18. 1. 2020

duhovnika, rojenega v Sakalovcih. Potem ga je takratni sombotelski škof premestil v okolico Sombotela. Glede na to, da so porabski verniki zahtevali slovenskega duhovnika, sta se škofija v Murski Soboti in Sombotelu dogovorili, da bo v Števanovcih in na Gornjem Seniku bila vsak mesec ena maša v slovenskem jeziku. Tako že nekaj let hodi na Gornji Senik maševat Dejan Horvat iz Markovcev, v Števanovce pa Vili Hribernik iz Dolencev. V monoštrski cerkvi se enkrat mesečno sliši slovenska beseda v maternem jeziku porabskih Slovencev. Drugače pa so maše večkrat tudi dvojezične, saj se je sedanji duhovnik Tibor Toth, ki je po rodu Madžar, že kar dobro naučil slovensko. V Števanovcih in Gornjem Seniku pa je aktiven tudi cerkveni zbor, ki poje v slovenskem jeziku.”

6 SKLEPI

Slovensko Porabje se nedvomno sooča s problemom izginjanja slovenske kulture. V preteklosti so k temu pripomogle predvsem politična ureditev in z njo povezane ideologije. Etnična skupnost porabskih Slovencev je bila stoletja izpostavljena madžarizaciji, zaničevanju, odseljevanju z željo po boljšem življenju in popolni izolaciji od matične države. Ti procesi so poskrbeli, da slovenska narodnost s tega področja počasi izginja. Mnogi vidijo svetlo prihodnost v bližnji Avstriji, ki ima višji gospodarski in zaposlitveni potencial ter posledično višji življenjski standard, ter v centralnem delu Madžarske, kjer so življenjske razmere in življenjski standard prav tako višji kot na periferiji.

Položaja Slovencev v Porabju pa si ne moremo razlagati samo s procesi asimilacije in izginjanja kulture. Njihovo narodno identiteto si lažje predstavljamo kot dvojno oziroma hibridno, pri čemer ima etnična pripadnost bolj kot ne simbolni pomen. Nostalgичno zvestobo narodnosti in ponos ob ohranjanju tradicije je tako vseeno čutiti, brez da bi bila vključena v vsakodnevno delovanje posameznikov družbi slovenske narodnosti ((Dobos 2016, str. 7).

Proces izginjanja slovenskega jezika iz Porabja

Problem izginjanja slovenskega jezika je večslojen in verižen proces. Vzrok, da javna sporočevalna besedila (obvestila, vabila ...) niso zapisana v slovenskem jeziku, je predvsem v tem, da porabski Slovenci v vsakdanji rabi primarno uporabljajo madžarščino. V njej so funkcionalno pismeni – v madžarščini znajo brati in pisati. Obvestila v slovenskem jeziku predvsem starejšemu prebivalstvu ne bi koristila, saj v slovenskem jeziku niso funkcionalno pismeni. Kljub temu da v zakonodaji o javni rabi jezika (5. člen 2. poglavja) narodnosti piše, da se morajo na zahtevo predstavnika narodnosti vsa obvestila in poročila zapisati tudi v slovenskem prevodu, naj tega ne bi zahteval še nihče. Kvečjemu bi tovrstne vsebine razumeli, če bi bile zapisane v narečnem jeziku, kar pa je težko izvedljivo in nesmiselno.

V Porabju je izobraženega prebivalstva, ki govori slovensko, izredno malo, predvsem gre za učitelje in tiste, ki so na čelu raznih medijev, društev in organizacij. To so edini ljudje, sposobni prevajanja besedil in obvestil v slovenščino, ki pa so s svojim delom tako ali tako že preobremenjeni. Ob tem je vredno omeniti tudi to, da funkcij zdravnikov, veterinarjev,

inženirjev, pravnikov ne opravljajo Slovenci, temveč Madžari, ki govorijo le madžarsko, zato tudi večina uradne in javne komunikacije v slovenskem Porabju poteka v madžarščini.

Problematike mladega prebivalstva

Število mladih v Porabju je nizko. V preteklosti so si iskali in tudi danes si iščejo službe preko meja. Najbolj priljubljena je Avstrija. Nekaj mladih je pred kratkim končalo študij turizma v Mariboru ter se vrnilo v Porabje, toda le v majhnem številu delajo v svojem poklicu. Tisti, ki pa niso študirali v Sloveniji, pa knjižnega jezika ne obvladajo in znajo govoriti le v porabskem narečju. »Pa san joj pravila: "Ka te nej sran! Tvoj dedek je nej znal edno rejč vogrski, tij pa ne vejš edno rejč po slovenski! Žalostno je tou, ka deca ne vejo več gučati po slovenski,« je za časnik *Večer* ogorčeno pripovedovala porabska Slovenka Vera Gáspár (Mlinarič U. (2017) Po vogrski se leži zgučijmo. *Večer*, pridobljeno 1. 2. 2020 s spletne strani <https://www.vecer.com/po-vogrski-se-lezi-zgucijmo-6251730>).

Ob tem menim, da bi bilo izjemoma pomembno, da bi se slovenski jezik dosledno vključeval v okolje, kjer živijo porabski Slovenci. Vsi napisi, delovni časi, vozni redi, nazivi trgovin in drugih poslovnih obratov, obvestila in sklepi na oglasnih deskah bi morali biti dvojezični. Res je, da starejši del prebivalstva v slovenščini ne zna brati, vendar je v Porabju ravno mlado prebivalstvo tisto, ki lahko slovensko kulturo in jezik prenaša v prihodnje rodove, zato je pomembno, da je tudi ta del prebivalstva v stiku z jezikom. S tem bi se razklenil začarani krog izginjanja napisov v slovenščini.

Gospodarski potencial

Ker je bilo Porabje 40 let popolnoma izolirano z železno zaveso in na tem območju ni bilo industrijskih dejavnosti, je narava ostala zelo dobro ohranjena. Trenutni trendi v turizmu se vedno bolj nagibajo k pomembnosti zdravega življenjskega sloga, zato ima to območje sorazmerno velik turistični potencial (aktivni, doživljajski turizem), česar so se pričeli zavedati in pričeli z razvojem turistične infrastrukture (za bivanje, preživljanje prostega časa), predvsem s pomočjo evropskih sredstev. Ker so pomembna ciljna skupina Slovenci, so vsi turistični napisi zapisani tudi v slovenskem jeziku. To za domače prebivalstvo nima neposrednega pomena, temveč je pomen posreden. Preko turizma se lahko izboljša gospodarsko stanje območja, kar bi pomenilo, da bi se manj mladih odločilo za odhod z območja slovenskega Porabja kar bi posledično upočasnilo proces izginjanja slovenskega jezika iz tega okolja.

Vrednotenje hipotez

Hipoteza 1: Slovenščina je v sredstvih javnega sporočanja zastopana v enaki meri kot madžarščina.

Hipoteza je ZAVRNJENA, saj se je zelo hitro izkazalo, da prevladujejo napisi v madžarskem jeziku. V obeh jezikih so brez izjem krajevne table za vstop v naselje. Velikost in oblikovanje je enako madžarskemu zapisu. Prisotnost dvojezičnega zapisa v ostalih sredstvih prometne signalizacije in smerokazih pa se od naselja do naselja spreminja. Ponekod so prisotne table v obeh jezikih (Gornji Senik, Dolnji Senik), drugod pa le v madžarskem.

Hipoteza 2: Vpliv in prisotnost slovenskega jezika sta v krajih, ki so bližje slovenski meji, izrazitejša kot v krajih, bolj oddaljenih od nje.

Hipoteza je DELNO POTRJENA, drži pa predvsem za vzhodni del slovenskega Porabja – naselja Dolnji in Gornji Senik, Sakalovci in Slovenska ves. Tod je opazno postopno zmanjševanje prisotnosti slovenskega jezika v javni rabi; bolj kot se oddaljujemo od meje, manj je dvojezičnih napisov. Na zahodnem delu Porabja, v obmejnih naseljih Ritkarovci – Verica in Andovci pa je prisotnost slovenskega jezika kljub neposredni bližini meje nekoliko manjša kot v Števanovcih. Predpostavljam, da je razlog predvsem v pospešenem izseljevanju iz teh dveh naselij, saj sta od vseh slovenskih naselij v Porabju prometno najslabše povezani.

Hipoteza 3: v Monoštru je bolj čutiti vpliv nemškega kot slovenskega jezika.

Hipoteza je POTRJENA, saj je nemščina v Monoštru prisotna tako rekoč na vsakem koraku (jedilni listi, nepremičninski oglasi, navodila za uporabo parkirnega avtomata, nazivi poslovnih obratov ...). Slovenščina je javno prisotna samo v obliki opisov znamenitosti na posameznih tablah ob turistično pomembnih točkah – mestni park, gimnazija, cerkev – ter na krajevni tabli ob prihodu v mesto. Za slovenski jezik v Monoštru je pomemben še Slovenski kulturno-informativni center Lipa, predvsem iz turističnega vidika, saj obiskovalcem s pomočjo raznih dvojezičnih letakov in prospektov ponuja informacije o slovenskem Porabju.

Hipoteza 4: Delež slovenskega prebivalstva vpliva na prisotnost slovenščine v javni rabi v kraju.

Hipoteza je ZAVRNJENA na podlagi primera naselij Andovci in Verica – Ritkarovci, kjer je kljub največjemu deležu slovenskega prebivalstva (90,9 % in 81,4 %) med vsemi naselji (z izjemo Slovenske vesi) slovenski jezik na javnih napisih najmanj prisoten. V območjih Dolnjega Senika in Sakalovcev je delež Slovencev bistveno manjši (24,3 % in 28,5 %), toda je sredstev javnega sporočanja v teh dveh naseljih vseeno več kot v Andovcih in Verica – Ritkarovcih. Treba pa je dodati, da so podatki o deležih prebivalstva iz leta 2009, terensko raziskovalno delo pa je bilo izvedeno skoraj enajst let kasneje. V tem času se je število javnih napisov postopno zmanjševalo, zato bi lahko pred desetimi leti hipoteza bila potrjena, vendar se je zaradi neenakomernega izseljevanja iz različnih vasi delež slovenskega prebivalstva različno spreminjal.

Pri vrednotenju zastavljenih hipotez mi je bil v pomoč tudi pogovor z gospo Andreo Kovač, predsednico Občnega zbora Zveze Slovencev na Madžarskem, ki je moje ugotovitve ob reševanju zastavljenih vprašanj potrdila.

Izboljšave

Raziskovalno področje, ki je bilo predmet raziskovanja te raziskovalne naloge, je široko, a je izbira možnosti pristopa dokaj ozka. Pristop je predvsem povezan s terenskim raziskovanjem, ki deluje po principu opazovanja in iskanja dokazov (v tem primeru slovenskih napisov). Pridobljene podatke smo ovrednotili in analizirali s pomočjo podatkov, ki smo jih dobili od strokovnjakov izbrane teme raziskovanja. Kot predmet raziskovanja smo v raziskovalno delo vključili tudi udeležitev na pristnem dogodku druženja porabskih Slovencev (Festival pogače in vina na Slovenski vzorčni kmetiji).

Izboljšavo vidimo predvsem na področju intenzivnosti raziskovanja. Da bi dobili karseda pristen vpogled v življenje tamkajšnjih prebivalcev in vsakodnevne rabe jezika, bi se morali integrirati v tamkajšnjo družbo za nekaj dni. V sklopu bivanja pri eni izmed družin bi obiskali nekaj tamkajšnjih ustanov – upravno enoto, zdravnika, veterinarja ... Udeležili bi se tudi pouka v eni izmed dvojezičnih šol ali pa slovenske učne ure na Monoštrski gimnaziji in preveriti, kakšen je sistem poučevanja in kako izgleda medvrstniška komunikacija. Le s popolno integracijo v skupnost bi lahko dobil natančen oris položaja slovenskega jezika v praktični rabi.

7 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Družbena odgovornost je odgovornost za vpliv na ljudi, njihove organizacije in naravo. V tej raziskovalni nalogi se osredotočamo predvsem na pomen ljudi. Slovensko Porabje je namreč socialno in etnično ogroženo območje. Za iskanje rešitev iz takšnega stanja pa je treba vzroke iskati v preteklosti. Morda raziskovalna naloga ne bo neposredno vplivala na izboljšanje stanja slovenskega jezika v Porabju, vendar pa imamo občutek, da je med Slovenci splošno zavedanje, da obstaja del slovenskega etničnega ozemlja tudi na Madžarskem – v Porabju, nizko. Z raziskovanjem in posledično širjenjem pridobljenih ugotovitev in znanja se poveča družbena ozaveščenost o tej temi, kar je nekako že korak k temu, da ta skupina Slovencev ne utone v pozabo. Mogoče bo katerega izmed bralcev te raziskovalne naloge iz zanimanja pot odnesla v slovensko Porabje, kjer se bo lahko tudi sam prepričal o stanju naše narodne manjšine. Slovensko Porabje ima trenutno gospodarski primanjkljaj in bi lahko ob prebrnem kdo izmed slovenskih podjetnikov v tem videl potencial za vzpostavitev novih delovnih mest, kar bi korenito izboljšalo položaj slovenskih Porabcev in zmanjšalo njihovo odseljevanje s tega območja.

Raziskovalna naloga je bila pripravljena v skladu s sedmimi načeli družbene odgovornosti mednarodnega standarda ISO 26000, nekaj najpomembnejših je naštetih spodaj:

- odgovornost za vpliv – tukaj ima raziskovalno delo največjo odgovornost, saj lahko s svojimi ugotovitvami vpliva na dobrobit tamkajšnje družbe, saj pomaga pri reševanju družbenih, gospodarskih in tudi okoljskih težav;
- transparentnost – podatki v raziskovalnem delu so pregledni in transparentni;
- etično obnašanje – med raziskovanjem je bil odnos do pripadnikov slovenske narodnosti spoštljiv in nezaničljiv, spoštovani so bili njihovi običaji in njihov življenjski slog;
- spoštovanje mednarodnih norm obnašanja – terensko delo raziskovalne naloge je vključevalo tudi zapustitev meja Republike Slovenije, na tujem ozemlju pa se je posledično spoštovalo pravila spoštljivega vedenja in mednarodne norme obnašanja.

8 VIRI IN LITERATURA

Spletni viri

Na obisku v Porabju, kjer »zmanjkuje porabskih Slovencev (17. 10. 2017). Pridobljeno 1. 2. 2020 s: <https://ljnovice.si/2017/10/17/1147/>

Po vogrski se leži zgučijmo. (18. 3. 2017). Pridobljeno 1.2. 2020 s: <https://www.vecer.com/po-vogrski-se-lezi-zgucijmo-6251730>

Prekmurje v srcu 100 let. (b. d.). Pridobljeno 1. 2. 2020 s: <https://www.prekmurjevsrcu.si/o-prikljucitvi>

Pridelano hrano bodo ponudili gostom kmetije (25. 7. 2015). Pridobljeno 1. 2. 2020 s: <https://www.delo.si/novice/slovenija/pridelano-hrano-bodo-ponudili-gostom-kmetije.html>

Report submitted by Hungary Pursuant to Article 25, Paragraph 1 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities (21. 5. 1999). Pridobljeno 10. 1. 2020 s: <https://rm.coe.int/168008af0a>

Slovenci na Madžarskem. (b.d.). Pridobljeno 30. 1. 2020 s: <https://www.gov.si teme/slovenici-na-madzarskem/>

Literatura

Gider K. (2009). Porabje nekoč in danes, *Svet in ljudje*, 17(3), 29–35

Kropej Telban M. in Slavec Gradišnik I. (2016). *Avstro-ogrška monarhija v besedi in podobi*. Ljubljana: Založba ZRC

Munda Hirnök K. (2000). Protestantizem v Porabju do konca 17. stoletja. V Hajos F. in Vugrinec J. (ur.), *Protestantizem – zatočišče izgnanih na Petanjcih* (str. 169–173). Murska Sobota: Štifterjeva fundacija Petanjci in Znanstvenoraziskovalni center SAZU

Štih P., Simoniti V., Vodopivec P. (2016). Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja. Ljubljana: Modrijan